

Panorama knih**Mojmír Muzikant,
Die Geschehenssubstantive
des Deutschen
(Vorstudien zu einem
kleinen Valenzlexikon)**

Předmětem zkoumání a popisu této studie jsou – jak název říká – dějová substantiva v němčině. Tato podstatná jména jsou různými způsoby odvozena od sloves a přináší si ze slovesné sféry i svoji valenci, tj. schopnost vyžadovat „doplnění“ (tzv. „aktantů“), která ovšem v procesu nominalizace dozrávají formálních změn a jejichž počet bývá redukován. Určení počtu a morfosyntaktická a sémantická klasifikace těchto aktantů jsou výchozím bodem při popisu dějových substantiv i v této monografii. Autor úvodem hodnotí přínos předchozích stěžejních prací ke své problematice, vymezuje předmět svého zkoumání, určuje metodické postupy a charakterizuje dokladový materiál. Následuje přehled formální a funkční klasifikace aktantů podle jejich počtu ve vztahu k výchozímu, základovému slovesu. Zde se operuje s pojmy známými již z tradiční gramatiky, např. „genitivus subjectivus“, „genitivus objectivus“ apod. V dalších kapitolách (4, 5, 6) se provádí sémantická klasifikace dějových substantiv s jedním, dvěma a třemi aktanty, přičemž se vychází ze sémantických pádů těchto aktantů a tzv. kategoriálních příznaků (kategoriale Merkmale), jejichž status však není přesněji definován: jedná se o abstraktní pojetí slovesného děje. Např. v nominální frázi *Eintritt des Todes* (srov. str. 38), ve které podstatné jméno *des Todes* (= *genitivus subjectivus*) je „nositelem (původně slovesného) děje“ („FER“ = „Träger eines Zustandes oder Vorganges“, srov. str. 147), je děj sám charakterizován prvky /*exist, ingr*/, tj. jako počátek existence („*Beginn der Existenz*“; rozuměj počátek existence smrti: *Der Tod tritt ein*) a je mu přidělen kategoriální příznak /*stat*/, tj. „stav“ nebo „vlastnost“ („*Zustand, Eigenschaft*“; srov. str.

149). V sedmé kapitole se podává sumární přehled popisovaných substantiv z hlediska sémantického se zřením na kritérium valence. Kapitola osmá je pak ukázkou aplikace dosažených výsledků: obsahuje vzorové zpracování devatenácti hesel budoucího valenčního slovníku dějových substantiv. Tento praktický cíl je mimo jiné – jak říká podtitul publikace – také vlastním smyslem celé studie.

J. ZEMAN

**Sborník prací
Filozofické fakulty
brněnské univerzity,
řada jazyková***

Sborník zahrnuje velmi široké spektrum lingvistické problematiky z hlediska synchronní i diachronní jazykovědy.

Úvodní stať Simeona Romportla, nazvaná *Na prahu 21. století*, připomíná jeden z velkých úkolů jazykovědy v epoše tzv. informační společnosti: studium, analýzu a vyhodnocení nejrannějších fází vývoje jazykových dovedností. Připomíná potřebu precizně definovat předpoklady pro zvládnutí konkrétních kroků a pokud možno přesně definovat souvislosti mezi komunikativními dovednostmi dítěte a biogenetickým vývojem. Romportl zdůrazňuje teoretické souvislosti takového výzkumu s lingvistickými teoriemi 19. a 20. století a vidí v návratu ke studiu kořenů komunikace u lidské bytosti jednu z příležitostí, jimiž může jazykověda přispět poznání a zdokonalení soudobé informační společnosti.

Na tradice brněnské indoevropské jazykovědné školy, především na starší práce Adolfa Erharta, navazuje tvůrčím způsobem Václav Blažek svou obsáhlou stať věnovanou prepozicím v indoevropských jazycích. Indoevropský jazykovědný rozměr dodává sborníku rovněž studie Markuse Gigerera a Bohumila Vykypěla, věnovaná zde typologickým otázkám litevštiny a lotyštiny se zřetelem k tzv. pražské typologii.

Rovněž slavistické a rusistické studie Galiny Mironovové, Aleše Brandnera, Stanislava Žaži a Jiřího Gazdy přináší